

ВІЛЬНІ РАДИКАЛИ В БІОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСАХ

Сафарова Е.Б.

Науковий керівник: Стороженко Г.В.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

eleonorasafarova99@gmail.com

Актуальність. На теперішній час вважається, що зростання у клітинах вільних радикалів може призводити до ушкодження мембран, апоптозу та розвитку патологічних станів. В той же час використання різних антиоксидантів може знешкоджувати вільні радикали та попереджати розвиток захворювань.

Мета роботи. Вивчення сучасних уявлень про утворення вільних радикалів та перспективи використання різних антиоксидантів.

Матеріали та методи. Ми використовували описовий метод дослідження: аналізувалися літературні та інтернет-джерела, що знаходяться у вільному доступі.

Результати та обговорення. Відповідно до сучасних уявлень, основним місцем утворення вільних радикалів в клітині є мітохондрії. Електрон-транспортний ланцюг мітохондрій складається з чотирьох поліферментних комплексів. У комплексі I електрони передаються від субстратів на цитохроми, в комплексі IV вони переходять від цитохромоксидази с безпосередньо на молекулу кисню. Витік електронів спостерігається у комплексі I, де утворюється супероксиданіон, який потім стає продуцентом перекису водню і гідроксиланіону. Мішенню високореактивного гідроксиланіону є біомолекули: ліпіди, білки і нуклеїнові кислоти. У той же час перекис водню бере участь у різних процесах клітини, зокрема активізує проліферацію клітин, що забезпечує зростання і розвиток організму, а в зрілому віці сприяє оновленню тканини, наприклад, епітелію шлунка. Фізіологічні концентрації вільних радикалів кисню підтримуються завдяки системі антиоксидантного захисту, яка включає як різноманітні низькомолекулярні сполуки, так і антиоксидантні ферменти. Вміст вільних форм кисню у клітинах регулюється також гормонами. Так, дія гормону росту спрямована на підтримку прооксидантного, а дія мелатоніну - на створення антиоксидантного статусу клітини. Прооксидантний статус клітини необхідний для її успішного функціонування в період зростання і розвитку організму.

Реакції за участю кисню - це окислювально-відновні реакції, пов'язані з перенесенням електронів, тому вони проходять в присутності іонів перехідних металів, таких як залізо, мідь, марганець, цинк, селен. У клітинах і тканинах гідроксиланіон надає шкідливу дію тільки в тих місцях, де знаходиться вільне залізо. Вміст заліза в організмі контролюється білками ферритином і трансферритином. За їх концентрації в плазмі крові можна судити про наявність окисного стресу. Виробництво перекису водню в мітохондріях регулюється ферментом марганець-залежної супероксиддисмутази, а в цитоплазмі клітини - мідь / цинк-залежною супероксиддисмутазой.

Вважається, що окислативне ушкодження ліпідів, білків чи нуклеїнових кислот підвищується при старінні. Важливим маркером зростання окислювального стресу є накопичення продуктів перекисного окислення ліпідів. Ліпіди, головним чином ненасичені жирні кислоти, є найбільш доступною мішенню для дії гідроксиланіона. Окисленню піддаються також білки і нуклеїнові кислоти. Але пошкоджені білки дуже швидко деградують в клітині, а нуклеїнові кислоти, зокрема ДНК, надійно захищені високоєфективною системою репарації. Ліпіди найбільш уразливі ще й тому, що їх окислення має характер ланцюгової реакції, в якій продукт окислення ініціює нову реакцію окислення. Пероксидація ліпідів контролюється ферментами селен-залежної глутатіон

пероксидазою, яка запобігає розвитку ланцюгової реакції, і фосфоліпід-глутатіон пероксидазою, яка сприяє видаленню пошкоджених фосфоліпідів з мембрани.

Показано, що вплив активних форм кисню може призводити до ушкодження фосфоліпідів і, зокрема, ліпідів мітохондрій, що, у свою чергу, викликає порушення роботи комплексів дихального ланцюга і зниження дихальної активності мітохондрій. Пошкодження активними формами кисню можна знизити шляхом збільшення вмісту в організмі природних антиоксидантів, які у результаті взаємодії з вільними радикалами утворюють малоактивні радикали антиоксидантів не здатні продовжувати ланцюгові реакції та ініціювати перекисне окислювання ліпідів. В багатьох дослідженнях продемонстровано зниження перикисного окиснення ліпідів при дії таких антиоксидантів можуть виступати вітамін Е, флаваноїди, тіоли та ін.

Висновки. В процесі еволюції організми виробили різноманітні види захисту, що обмежують швидкість нагромадження пошкоджень, які створюються вільними радикалами. Захисні функції виконують речовини, що називаються антиоксидантами. До них належать ферментні білки, що містять у своєму складі атоми заліза, селена, міді або марганцю, а також ряд вітамінів, в тому числі вітамін Е, каротини, що потрапляють в організм разом з їжею.

ФЕНОЛЬНІ СПОЛУКИ В РОСЛИННІЙ КЛІТИНІ, ЛОКАЛІЗАЦІЯ І ФУНКЦІЇ

Юзьків С.Л.

Науковий керівник: Конечна Р.Т.

Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

Sofia.yuzkiv.bt.2019@lpnu.ua

Актуальність. Фенольні сполуки — це біологічно активні речовини, які мають надзвичайну цінність у фармацевтичній промисловості, оскільки використовуються як діючі компоненти багатьох лікарських препаратів. Відмінною рисою фенольних сполук є формування величезного числа з'єднань за рахунок модифікації молекули. А також створення кон'югатів із різноманітними речовинами. Вони здатні з'єднуватися з ізопреноїдами, утворюючи велику групу пренілірованих фенолів. Завдяки цим властивостям фенольні сполуки утворюють величезну кількість найрізноманітніших структур.

Мета роботи. Проаналізувати дані літератури щодо локалізації, функцій та ролі фенольних сполук у рослинній клітині.

Матеріали і методи. Метааналіз сучасних літературних джерел та огляд актуальних літературних досліджень щодо фенольних сполук рослинної клітини. Визначити розташування і функції окремих сполук в клітині.

Отримані результати. Проаналізувавши літературні дані встановили, що фенольні сполуки накопичуються у рослинній клітині, як в вакуолях, так і в периплазмі. При цьому в вакуолях зазвичай містяться глікозильовані фенольні сполуки, а в периплазмі — метоксілірованні сполуки, або аглікони. Фенольні речовини можуть накопичуватися у вигляді індубельних низькомолекулярних сполук, званих «фітоалексинами», в результаті мікробної атаки.

На сьогодні виявлено два основні шляхи утворення фенольних сполук: шікіматний і ацетно-малонатний. Таким чином, синтез фенольних сполук відбувається як в цитоплазмі, так і в хлоропластах де існують два незалежних шляхи синтезу ароматичних сполук. Для